

Ásotthalom — lépésben

Ásotthalom az utóbbi évtizedben annyit változott, hogy a régi-ek rá se nagyon ismernek a terebélyesedő, lassan már terpeszkedő településre. Gombamód emelkednek az új házak, évente átlagosan 25 család épít magának szebb és kényelmesebb hajlékot. Nemrég kaptak iskolát, vízművet, benzinkutat az átokházi, a rókabögyösi, a halasteleki homok megszeliidítói.

Falujárásra induljunk az iskolából!

Zentai Antal igazgató szerint vonzó a rengeteg erdő. Őt és családját már 24 éve kápráztatja el kincsével a természet. Mászt említ:

— Eljutott a víz az iskolába, az óvodában, a napközibe. Ezelőtt a szomszédokból hordták. Ugyanakkor a házakba is bekötötték, ami megadta az alapot a kulturált ételhez. Lényeges, hogy a buszok jó utakon járhatnak, könnyebben bejutnak a gyerekek a tanyákról az iskolába.

— Van még tanyai iskolája a falunak?

— Tanítunk a Gátsoron, Kissoron és Bogárzószeleken, ötven gyerekünk van.

— És a községben?

— Ide, az újba pontosan 235 főléts, a régi iskolába pedig 190 alsós jár.

— Mérhető már a haszna?

— Még nem, de két-három év múlva biztos. Addigra nyoma kell, hogy legyen a szaktantermes oktatásnak.

— Sok a tanya, mit tesz az iskola a hátrány ellen?

— Nagyon sok a szakkörünk, a továbbtanulóknak középiskolai előkészítőket szervezünk. A közösség formáló erejével számolunk. A családlátogatások is segítenek.

— Kijárnak a nevelők a tanyákra?

— Ahogy idejük engedi.

— És ott mit tapasztalnak?

— Elképednek sokszor, milyen körülmények között élnek emberek.

Ásotthalmon húsz éve még 1663 tanya volt, az idei fölmérés után alig több ezernél. Többségében ég a villany. Ezelőtt 1200 gyerek lakott tanyán, most a fele. Nyolc tanyai iskolát bezártak.

— Ki volt mérve a hely a tanyaközpontnak, az utolsó ház volt a miénk — mondja Kissoron Katona Ignácné — aztán húsz-huszonötünkét megbüntettek. Tizenkilencezer forintot fizettünk.

— Miért?

— Nem tudjuk, nem is érdekeltünk.

— Engedély nélkül fogtak az építkezésbe?

— Mérnökök voltak kint Szegedről, azok verték le a karókat. Mi anyukáék udvarán építettünk. Két szobában két gyerekkel nem lehetett férni, látuk, hogy mások is haladnak. Két évig semmi baj sem volt, csak amikor jött a papír, már nem érte meg széjjelbontani, benne volt a villany: inkább kifizettük.

— Belenyugodtak?

— Mit tehetünk volna, hallottuk, hogy Mórahalmon is soknak fizetnie kellett. Itt nem messze a sarki fordított házért 24 ezer forintot törlesztettek részletre. A miénk kevesebb volt.

Kissor különben Ásotthalom „erősebb fele”. Az emberek megtalálták számításukat az Alkotmány Szakszövetkezetben. Zárószámadáskor nyereséget osztottak. Többen kertészkednek, nagy fölhasználatra fénylenek a tavaszi hártában. Sokuknak udvarán autó áll. Szakboltot építenek a majorhoz, hogy legyen fólia, műtrágya

és permetnek való méreg. Az ott lakók nem is annyira Ásotthalomhoz, inkább Mórahalomhoz tartozónak mondják magukat. Az irodában Galgóczi Antalné könyvelő, Sárkány Ibolya bérelszámoló segít eldönteni, miért jobb az egyik, mint a másik. Végül aztán abban maradnak, hogy egyikük se menne a városba, mert falun jobb élni.

— Hová jár szórakozni?

— A fiatalasszony sorolja.

— Be a faluba, Öttömösre, Ruzsára.

— Magának tetszik Ásotthalom?

— Szébb mint Móra, mert ott egy erdő sincs.

— A másik, a fiatalabb védi Mórahalomot, nemcsak azért, mert egyforma távol esik Kissorhoz mindkettő, hanem azért is, mert oda húzza a szíve. Végül aztán Kazi Istvánné mondja meg az igazat.

— Én itt születtem, oda jobb volt a közlekedés. Melyiket szerettem, nem is tudom. Talán mindkettőt.

Böröcsök Szilveszter nyugdíjas párttitkára Ásotthalomnak. Sokat tud a községről, osztózik örömben-bánatában. Ott volt minden jelentős eseményen.

— Nagy tanyaterület kapcsolódott be a község életébe. Emeltes iskolát, vezetékes vizet, új könyvtárat kaptunk, két tanyai rendezőnk van, ahol hetente negyzer rendel az orvos. Az új házasságkötő teremben negyvenen kötnek házasságot évente. Több tanyai bolt épült, sokat fölüjlesztettek. Úszni tanítjuk a gyerekeket, hanem a környező községbelieket is. — mondja a változásra.

Sági János tanácselnöktől a gondokat is megtudhattuk: mi nyomja a lélkét a csaknem 30 kilométer átmérőjű falunak. Hatalmas a tanyavilága. Lassan épült a vízmű, ahogy elkészült már fűrni kellett a kutát. Négy kilométer vízvezetékkel kell le-

rakni. Egy orvosra 1 ezer 700 beteg jut. Tizenkét éve nem épült óvoda, most rakták le az alapot az újnak, az iskola mögé. Addig a volt tanyai iskolába hordták a kicsiket — muszájból. Kicsi a művelődési ház, hozzá kellett fogni a fölüjlesztéshez...

— Miből fizet a falu?

— A megyei tanácsal közös beruházásokhoz körülbelül négymillió forintot adunk mi is közsegfejlesztésből, adókból.

Az ötezernél több lakosú Ásotthalomnak alig több, mint egynegyede él a faluban. Van kocsmájuk, vendéglőjük és presszójuk. Ez utóbbi a víztorony közelében Ózike nevet hirtel. Két fiatal — Márki Erzsébet és Szikszai Ibolya — a könyvköl a pulton. A délelőtti forgalom — mint bárhol másutt — igen gyér. Egy ráérő ember újságot böngész. Nem zavaró, ha beszélgetünk.

— Esténként van zene?

— Itt nincs, csak a vendéglőben.

— Maguk járnak diszkóba?

— Nem, van itt zaj elég.

— Egyáltalán nincs is a faluban, ahol a fiataloknak táncolni lehetne?

— Csak a térszben volt, de megtiltották, mert összetörték a székeket és bevették az ablakokat.

— Milyen a KISZ-élet?

— Biztos van, valamit biztos csinálnak.

— Magukat nem érdekli?

— Sok a dolgunk.

Ásotthalom még mindig gúzsa köti a múlt. Bár fölmérhető, jól látható a fejlődés, de amint Forgó Mihályné matematika-tanárnő is mondta — néha előfordul, hogy eljut az ötödik osztályig olyan gyerekek, akiknek egyszer négy az öt.

Ha pedig ilyesmi — még ha ritkán is — megéssik, könnyen úgy járhatnak Ásotthalmon, mint az egyszerű sietős ember. Hiába lépett nagyokat — nem haladt előbbre.

MAJOROS TIBOR

Budapesti levél

Kerényi Grácia, a neves költő és műfordító a szegedi Kerényi Károly professzor leánya. Kerényi professzort, az európai hírd klasszika-filológust és egyháztörténészt én annakidején a Délmagyarország munkatársaként kerestem fel katedráján, abból az alkalomból, hogy Tomas Mann halálját tolmácsolta neki azért a sokszereplős adatért, amit Kerényi professzor eljuttatott hozzá nagyszülői tetralógiája megalapozására.

Hogy a leányával most, négy évtizeddel apjához fűződő ismeretséget után hogy kerültem össze, annak külön érdekes története van. Felledezett engem ilyen hosszú idő után hollandiai unokatestvérem: *Elizabeth van der Sman*, edesanyám legidősebb nővéreinek leánya. Ő küldött Gráciához, akivel együtt szüvedett annakidején a fasiszta Németország egyik haláltáborában.

Kerényi Grácia az *Elet és Irodalom* egyik legutóbbi számában érdekes és jelentős történelmi megvilágítású költői levelet írt egy színésznőhöz: *Jobba Gabihoz*, Kerényi Grácia írása elsősorban arra világít rá, hogy a nosztalgia nem valamiféle ügyefogyott tapogatózás a múltban és korántsem a kegyetlen, embertelen második világháborús idők elméletetg visszavágása, hanem egyszerűen *honvágy*. Talán valami múltbábkult, az időtávolság által megszépült esemény, érzélem, hálaérzés felidézése...

Kerényi Grácia mint 18 éves kislány a nyilas tobzódás idején egy folyosón volt bebörtönözve *Karády Katalinnal*. Abból az alkalomból, hogy Karády nagylemeze közvetlenül karácsony előtt bombasikert ért el, (Budapestben az utcán álltak sorba az emberek, hogy megvásárolhassák, és nemcsak az idősebb korosztály tagjai, hanem igen nagy számban a fiatalság is!) Grácia elmondta, milyen jóérzéssel gondolt mindig Karády Katalinra, aki a börtönben esténként, ha úgy esett, légiriadó alatt, bombarobbanás kíséretével énekelt cellájára nyitott ajtajában fogolytársainak. Az *Elet és Irodalom* kollumnás interjút csinált a következő számában Karády Katalinnal Amerikában. Karády elmondta, hogy amiért a nyilasok többször megkínították, fogait kiverték, a haját kitepék stb., csak annyi volt, hogy ember volt az *embertelenségben*. És emlékezett a kis Gráciára, aki arany színű mackóját is bemutatta neki a nyilasok börtönében.

Jó érzéssel gondolok magam is Karády Katalinra. Jól ismerem őt. Pályakezdetétől fogva figyelemmel kísértem fejlődését, emberi és művészi értékeit; színes, érdekes egyéniségét. Mint színházi kritikus és riporter több interjút csináltam 1940–1944-ig a *Délmagyarországnak* és a *Magyar Nemzet* részére Karádyval. Előadóestjeiről, filmszerepeiről is esetenként beszámoltam a Délmagyarországban akkor, amikor a fasisztoid, erősen jobboldali sajtó általánosan támadta és bojkottálta őt.

Magyarországon azidőt nem volt olyan város, ahol a rajongó fiatalság — mint Kerényi Grácia is említette — ne alakított volna Karády-klubot. Fellépései mindenütt zsúfolt nézőtér vonzóttak, fényképei, hanglemezei rekord-mennyiségben kelttek el.

Karády Katalin volt az első modern értelemben vett sztár Magyarországon. A Karády-rejtély kulcsa szerintem abban rejlett, hogy Kati, aki nem túlságosan művelt, egyszerű származású, nem is egetverő tehetség volt, nagyon józan, eszes és egyeneslélő ember volt. Természetes esze arra ösztönözte, hogy mindig azokra hallgasson, akik irányítani tudták, akik felismerték időszerű értékeit. Ez volt Karády Katalin népszerűségének rejtélye annak idején... És különleges hangjának bűgő remegésén túl maig ható, felejthetetlen embersége az embertelenségben.

M. CSÁNYI PIROSKA

Jelenünk és múltunk pillérei

A hogy az idő múlik, az ifjúság mind közelebb jön; formákat ölt, ami akkor még formátlan volt, megkapják az események végleges értelmüket, minden a helyére áll, beilleszkedik a történelem folyamataiba.

Aminek még nincs időtálló jelentősége, az el is halványul az emlékezetben, elfelejtődik, kihull a rostán. — Az a tavasz, a fényes szellők emlékével is pezsdító tavasza — istenem, hamincöt éve — számomra ma már klasszikus harmas pillérrel kapott, azon a három pilléren szilárdan köti össze a múltat s jövődőt.

A spontán és közvetlen népi hatalom — az önkéntes új hadsereg — és a földreform.

Ahogy a front átvonult, maga után hagyva a temetetlen halottakat, a romokat, a kilőtt tankokat és ágyúkat, repülőgépek égett roncsait, — mindenütt megteremtette a nép, s napok alatt, a maga önkormányzatát, az ideiglenes helyi hatalmat a hatalomnélküliség állapotában.

Semmi tévovázás, semmi ingadozás.

Ez a válasz legelső mondata arra a mai fiatalok által is még gyakorta megfogalmazott kérdésre, hogy forradalom volt-e, vagy csak egy, a történelem véletlen szeszélyéből felszabadítóvá lett hadsereg kergetett ki egy másik megszálló hadsereget. Az iskolában a háborút oly felületesen, s közhelybéllyegeken megtanult fiatalok megannyi vízsza után is sokszor értetlenül maradnak a kérdés előtt. Nem felesleges nekik elismételni.

A magyar történelem utolsó snaját szava a Tanácsköztársaság volt. Az egyesült európai burzsoázia fegyveres erői verték le s ültették nvakunkba az önérejtől erre képtelenné bizonyult úri ellenforradalmat, s az elvállalta a helytartó szerepet. Az ő háborúba sodródásuk — két évtizedes

terror után — a magyar népek csak újabb vérebe, szenvedésébe került, s semmiképpen nem válalhatja a neki szánt, sokáig és sokat emlegetett „Hitler utolsó csatlósa” szerepet.

Ennek a legvilágosabb bizonyítéka a fényes szellők tavasza. Amikor a magyar nép újra azt tehetete, amit akar, évszázadok óta és újakezdett forradalmait folytatta, s részben fejezte is be. A földreformmal.

Hiszen a közvetlen népi hatalom jellegét nem pusztán az mutatta, hogy létrejött. Hanem az, hogy mit tett. Nemcsak temetett, takarított, rendet rakott, élelmet gyűjtött, hanem már küldte is szabadságharcos osztagait az új csatamezőkre, már készítette is elő a földreformot. A tizenhatalom elleni harcok forradalom veteránjai, az ellenforradalmi korszak ellenzékének itthon elrejtőzött, vagy hazaszökött harcosai, illegális kommunistáktól, szociáldemokratáktól Bajcsy-Zsilinszky kispapáig, polgári humanista értelmiségiekig összefogtak, hogy újakezdjék a nemzet életét, bizakodva, hogy lesz magyar újjászülés.

Az igazán nyomatékos és látványos bizonyíték az, hogy úgyszólván minden fegyverforható férfi — öre szökött katonáktól az éppencsak pelvedő suhanokig —, akik ez a lehetőség már otthon talált, azonnal fezzvert kért követelt. Nem rajtuk múlt, hogy mire kiérték a harctérre, már alig-alig vehették ki a részüket a fenevad mesemmissítéséből. De még mennyi hőst áldoztak: Az armazsók falobbant tetejére, a vasútiépítők de hozzájuk kell számítanunk azokat, akik el-

estek Franciaországban, Jugoszláviában, Szlovákiában más népek fiait köztük, akik hadifoglyokként partizánokként jelentkezve harcoltak Ukrajnában, vagy leugrottak ejtőernyővel Magyarország felett, s elestek csendőrgolyóktól. Ha mind összeszámoljuk, nem szégyenkezhetünk.

Minden felhívás és jeladás nélkül alakult meg az első földigénylő bizottságok. Lehet-e perditőbb bizonyítéka annak, hogy a népeknek, még a legalacsonyabbaknak, sötétségben tartottaknak sem volt egy pillanatig sem kétségük az iránt, hogy forradalom kezdődik, s hogy ők ennek a forradalomnak természetesen és eleve harcosai.

Alig alakult meg Debrecenben az Ideiglenes Kormány, már érkeztek is a küldöttségek az ország addig felszabadult részeiből, hogy sürgessék a földreformot.

A forradalmi módon létrejött népi önkormányzat mellett — a szintén történelmi szerepű üzemi bizottságokat is megelőzve — a földigénylő bizottságok alkották a népi demokratikus forradalom lelkes, szenvedélyes, harcoss hamcsapatát.

A nemzetgyűlés és a kormány — melyek korántsem voltak oly egységesek — kénytelenek voltak velük lépést tartani. A földreformtörvény egy-két napot szepített történelmi dátuma március tizenöt. Hogy igazán szent legyen.

Itt és ekkor, a „földosztásban” ismertem meg a gyakorlatban a „dolgozó nép okos gyűlekezeteit”, mennyire okosok, bölcsék, hogyan dolgoznak. Az ő példájukat tettem neveltségem bennem a szikadogmatikus okoskodást: a

magyar nép nem érett a demokráciára, nincsenek demokratikus hagyományai. Dehogy nem érett, dehogyan nincsenek!

Történelmi feladatot, ekkorát, talán még soha sehol a történelemben nem oldottak meg ilyen viharos gyorsasággal, néhány hónap alatt, ilyen szakszerűen, ilyen demokratikusan és hibátlanul.

A feudalizmus sok évszázados bástváit, a grófi, főpapi (meg) a velük oly gyorsan harmóniát talált részvénytársasági birtokok hetek alatt omlottak össze a forradalmi nép kéréseivel csapásai alatt.

Történelmünk aztán — sajnos — nem úgy alakult, ahogyan alakulhatott volna. Voltak rossz kitérők is.

Ha évfordulókon visszaemlékezünk, azt hiszem mégsem az kell, hogy eszünkbe jusson, mennyivel könnyebb is lett volna az utunk a rossz kitérők nélkül, s mennyivel gyorsabban folytathattuk volna haladásunkat a fényes szellők törtélen szárnyán.

Hanem arra kellene gondolnunk, mit hasznosíthatunk még mindig, még ezután is az akkori tapasztalatokból. Mit használhatunk fel, hogy könnyebben megküzdjünk mai nehézségeinkkel.

Valahogy hasonló módon kellene feladatokat rónunk a dolgozó nép okos gyűlekezeteire. Nem sajnálkoznunk kellene a demokratikus tapasztalataink hiánya miatt, hanem arra törekednünk, hogy kibányásszuk és felelevenítsük a valóságosan és tevékenyen működő demokráciánk ma is felhasználható tapasztalatait.

Adjon nekünk ma is erő, segítségét — történelmünk sok egyéb dicsőséges emléke mellett, arra, hogy első március tizenötö-dike mellett is — a bizonyos értelemben összes történelmi tapasztalatunk csúcán fűző fényes szél, a negyvenötös tavasz még mindig feltámasztható szele.

MOLNÁR ZOLTÁN